

## 20 JAAR NA HET TAXIBUS ARREST: EEN NIEUW TOETSINGSKADER VOOR SHOCKSCHADE

Door Nikki Nuijten en Petra klein Gunnewiek, Van Benthem & Keulen in Utrecht

### Een nieuwe beoordeling voor de aanspraak op vergoeding wegens shockschade

In het arrest van 28 juni 2022 heeft de Hoge Raad een nieuw toetsingskader geformuleerd voor de aanspraak op vergoeding wegens shockschade. De Hoge Raad geeft gezichtspunten die een rol spelen bij de beoordeling van de onrechtmatigheid jegens degene bij wie een hevige emotionele shock is teweeggebracht. Aanleiding voor een nieuw beoordelingskader vormt de uitvoerige conclusie van de A.G's Spronken en Lindenberg van 22 februari 2022 waarin zij pleiten voor hervorming van het recht op vergoeding wegens shockschade. In het PPS Bulletin 2022-1 werd in een bijdrage over (eveneens) shockschade in de afsluitende alinea door ons al kort aandacht besteed aan de aanbevelingen van de A.G's voor de Hoge Raad.

De Hoge Raad heeft dit toetsingskader weliswaar niet geformuleerd in de zaak waarin Spronken en Lindenberg hebben geconcludeerd, want dit arrest werd op basis van art. 81 RO afgedaan. Wel heeft de Hoge Raad met het arrest van 28 juni 2022 de eerstvolgende mogelijkheid benut om een nieuw kader voor shockschade te introduceren. Met dit nieuwe toetsingskader zijn de vereisten voor toekenning van een shockschadevergoeding door de Hoge Raad gepreciseerd én gewijzigd. In deze bijdrage staat het nieuwe toetsingskader centraal, waarbij de bevindingen van de A.G's Spronken en Lindenberg met betrekking tot dit nieuwe kader eveneens worden uitgelicht.

### Hoe het begon: het Taxibus-arrest<sup>1</sup>

Shockschade is (schade door) het geestelijk letsel dat iemand oploopt door een hevige emotionele schok als gevolg van het waarnemen van, of confrontatie met (de ernstige gevolgen van) een ongeval of misdrijf dat een ander is overkomen. In het Taxibus-arrest van 22 februari 2002 heeft de Hoge Raad voor het eerst bepaald dat wanneer sprake is van shockschade, niet alleen onrechtmatig in de zin van art. 6:162 BW is gehandeld jegens het directe slachtoffer, maar ook jegens het 'secundaire slachtoffer'. Er bestaat aanspraak op schadevergoeding wegens aantasting in de persoon (art. 6:106 aanhef en onder b BW), mits het bestaan van geestelijk letsel in rechte kan worden vastgesteld, wat in het algemeen slechts het geval is bij een in de psychiatrie erkend ziektebeeld. Is voldaan aan deze voorwaarden dan komt ook vermogensschade ex art. 6:95 lid 1 BW (zoals bijvoorbeeld kosten van psychische behandeling en verlies aan arbeidsvermogen) voor vergoeding in aanmerking. Shockschade is dus niet beperkt tot smartengeld, maar een titel die verplicht de letselschade in de ruimste zin van het woord te vergoeden.

Sinds het Taxibus-arrest zijn aanspraken op vergoeding wegens shockschade veelvuldig voorgelegd aan de rechter. Zowel in civiele zaken als strafzaken, waar een slachtoffer zich kan voegen in de strafprocedure door als benadeelde partij schadevergoeding te vorderen. Werd vergoeding wegens shockschade gevorderd dan moest de rechter beoordelen of voldaan werd aan de bovengenoemde vereisten van een jegens het secundaire slachtoffer gepleegde onrechtmatige daad. Concreet moest de rechter toetsen of 1) sprake is van een geschonden verkeers- of veiligheidsnorm of strafbaar feit, met letsel of het overlijden van het primaire slachtoffer tot gevolg, (ii) sprake is van waarneming van het ongeval of een directe confrontatie met de ernstige gevolgen ervan en (iii) door de confrontatie een

hevige emotionele schok teweeg is gebracht waaruit geestelijk letsel voortvloeit. Pas wanneer aan alle drie vereisten wordt voldaan, is sprake van een onrechtmatige daad in de zin van art. 6:162 BW en kan het secundaire slachtoffer aanspraak maken op vergoeding van schade die in causaal verband staat met het geestelijk letsel door de hevige emotionele schok vanwege de confrontatie.

### **Een voorzet voor herschikking door Spronken en Lindenbergh met hun conclusie van 22 februari 2022<sup>2</sup>**

Op 22 februari 2022, exact 20 jaar nadat het Taxibus-arrest verscheen, hebben de A.G's Spronken (straf) en Lindenbergh (civiel) in een zaak waarbij het confrontatievereiste voor vergoeding wegens shockschade ter discussie stond, aanbevelingen gedaan voor de hervorming van het recht op een shockschadevergoeding. De zaak waarin zij concludeerden betrof een strafzaak waarbij een man was veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien jaar en tbs met verpleging voor stalking en moord op zijn ex-vriendin. De ouders van de jonge vrouw hadden zich als benadeelde partij in de strafzaak gevoegd en vorderden onder meer vergoeding van shockschade. In dat kader voerden de ouders aan dat zij via de media hadden moeten vernemen dat een dode vrouw was aangetroffen in het studentenhuis waar hun dochter woonde. Toen zij vervolgens meteen contact zochten met de politie, versprak een politieagent zich en vroeg deze of de politie nog niet bij hen aan de deur was geweest. Daarnaast hadden de ouders via televisiebeelden gezien dat het lichaam van hun dochter werd afgevoerd en hebben zij pas na 2,5 dag het lichaam van hun dochter mogen zien, waarbij haar lichaam door het incident (zij was meermaals met een mes in haar hoofd, hals, pols en borst gestoken) en de gedane sectie zwaar gehavend was. Volgens de ouders heeft de combinatie van deze omstandigheden een hevige emotionele schok bij hen teweeggebracht, waaruit geestelijk letsel is ontstaan.

De rechtbank kende een vergoeding wegens shockschade toe. Het hof verklaarde de ouders niet-ontvankelijk, omdat - kort gezegd - het oordeel of en in hoeverre de genoemde omstandigheden een directe confrontatie vormen met de ernstige gevolgen van de moord slechts zou kunnen worden gegeven na nadere onderbouwing en/of bewijslevering, waarvoor volgens het hof in deze (straf)procedure geen plaats is. In cassatie stond onder meer de toepassing van het zogenaamde 'confrontatiecriterium' centraal. Met de opdracht om hierover een conclusie te schrijven hebben Spronken en Lindenbergh hun kans gegrepen om de Hoge Raad een voorzet te geven voor herschikking van de aansprakelijkheid wegens shockschade.

Zij betogen allereerst dat de betekenis van het confrontatiecriterium geen vereiste zou moeten zijn, maar een belangrijke aanwijzing voor het bestaan van schade en causaal verband. Ook stellen zij voor om bij de vergoeding van immateriële schade strenge eisen te stellen voor het vaststellen van geestelijk letsel en bij de vergoeding van vermogensschade niet. Verder zou volgens de A.G's de vergoeding van immateriële schade wegens confrontatie met de schokkende gebeurtenis vergoeding wegens affectieschade absorberen. In deze bijdrage is, mede gelet op de uitspraak van de Hoge Raad van 28 juni 2022, slechts de achtergrond bij de voorgestelde hervorming over het confrontatiecriterium geschetst.

Onder verwijzing naar de feitenrechtspraak stellen Spronken en Lindenbergh dat door rechters sterk uiteenlopend wordt geoordeeld over de toepassing van het confrontatievereiste. Uit de door hen onderzochte uitspraken volgde dat in geval van daadwerkelijke waarneming van de ongevalsplaats of de plaats delict of waarneming van de plaats met sporen van het ongeval of delict kort na de gebeurtenis, doorgaans aansprakelijkheid wordt aangenomen. Echter, wanneer het ongeval of de locatie ervan met sporen van de gebeurtenis niet daadwerkelijk zijn waargenomen, maar de confrontatie met de gevolgen ervan op andere wijze heeft plaatsgevonden (zoals in een ziekenhuis of mortuarium, door mediaberichten of het strafproces), dan blijkt sprake van een uiteenlopend beeld. Veelal werd geen aansprakelijkheid aangenomen, maar met regelmaat ook wel. De A.G's zien hierin, maar ook in het gegeven dat bij de Hoge Raad in verschillende zaken vragen voorliggen over de toepassing van de vereisten, waaronder het confrontatievereiste, aanleiding om dit criterium anders in te kleden.

Volgens Spronken en Lindenbergh zou het confrontatiecriterium niet moeten worden gezien als een losstaand vereiste voor het aannemen van een onrechtmatige daad jegens het secundaire slachtoffer, maar zou de wijze waarop de confrontatie plaatsvindt een belangrijke *aanwijzing* vormen voor het bestaan van schade en causaal verband met de schokkende gebeurtenis. De aard en functie van het confrontatiecriterium zou geen aanknopingspunten bieden om dit criterium strikt af te bakenen. Naarmate de confrontatie minder direct is, zullen de schade en het causaal verband op andere gronden voldoende aannemelijk moeten zijn. Volgens de A.G's zou de rechtspraak van de Hoge Raad, met wat goede wil, zich al op deze manier laten lezen, maar zij achten verduidelijking wenselijk.

### **De rechtsgang in de tussentijd**

Mede gelet op de vernieuwende aanbevelingen door de A.G's werd met belangstelling uitgekeken naar het arrest van de Hoge Raad, dat op 12 april 2022 werd verwacht. Vanuit de praktijk werd dan ook teleurstellend gereageerd toen bleek dat de Hoge Raad deze zaak op basis van art. 81 RO en dus zonder inhoudelijk oordeel afdeed.<sup>3</sup> In de eerstvolgende cassatiezaak die zich hiervoor leende, namelijk het arrest van 28 juni 2022, maakte de Hoge Raad dit goed.

In die zaak ging het om een strafprocedure waarbij een moeder werd verdacht van doodslag op haar (destijds) 8-jarige dochtertje door haar vanaf grote hoogte van een flatgebouw 'te doen of laten vallen'. De vader van het meisje voegde zich in de strafzaak en diende als benadeelde partij een vordering in tot vergoeding van immateriële schade wegens shockschade. De vader was in het mortuarium geconfronteerd met het stoffelijk overschot van zijn dochter en de schokkende, destructieve impact van de val op haar lichaam. Een klinisch psycholoog en psychotherapeut hadden vastgesteld dat de vader als gevolg van de schokkende ervaring lijdt aan een posttraumatische stressstoornis (PTSS). In eerste aanleg werd de vordering van de vader niet-ontvankelijk verklaard, omdat de moeder was vrijgesproken.

In hoger beroep bij Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden werd de moeder wel veroordeeld, waardoor ook werd toegekomen aan de inhoudelijke beoordeling van de shockschadevordering van de vader. Ter zitting in hoger beroep werd aanvullend aangevoerd dat de vader niet was toegekomen aan de verwerking van zijn PTSS-klachten vanwege zijn voortdurende inspanningen en aandacht voor de strafzaak. Het hof nam de verklaring van de deskundige in aanmerking en nam daarbij aan dat de

diagnose PTSS jegens de vader onveranderd was, omdat PTSS een ernstige psychische aandoening is waarvoor intensieve behandeling is aangewezen terwijl het tot dan toe nog niet was gekomen tot enige behandeling. In het arrest van 11 januari 2021 overwoog het hof dat er dan ook vanuit moet worden gegaan dat de vader langdurig ernstige psychische klachten zal ondervinden als gevolg van de confrontatie met de schokkende gebeurtenis en dat die klachten zijn functioneren en welbevinden erg negatief zullen beïnvloeden. Daarbij achtte het hof van belang dat de schade is veroorzaakt door opzettelijk handelen en dat met de wijze waarop de schade is ontstaan gegeven is dat daardoor een zeer ernstige inbreuk is gemaakt op het rechtsgevoel van de vader. Gelet op de aard van de aansprakelijkheid, de ernst van de inbreuk op het rechtsgevoel en de ernst en de duur van het psychisch letsel en de gevolgen daarvan werd een vergoeding wegens shockschade toegekend, op een naar billijkheid vast te stellen bedrag van € 20.000,-.<sup>4</sup>

Tegen dit arrest van het hof werd cassatie ingesteld. Over de toewijzing van de vergoeding wegens shockschade werd opgekomen, omdat - kort gezegd - de confrontatie van de vader met zijn dochter geen onverhoeds karakter heeft gehad, omdat hij haar in het mortuarium had opgezocht en hij een eigen keuze had gemaakt om foto's van zijn overleden dochter te bekijken. In de conclusie van 22 maart 2022 is A.G. Vegter hierop ingegaan. Hij kwam tot de conclusie dat voor het toekennen van een vordering tot shockschade niet in algemene zin is vereist dat de 'directe confrontatie' met de ernstige gevolgen van het ongeval onverhoeds of onvermijdbaar heeft plaatsgevonden. In dat kader werd ook verwezen naar de conclusie van Spronken en Lindenbergh.<sup>5</sup>

### **De Hoge Raad preciseert en hervormt zijn rechtspraak in het arrest van 28 juni 2022<sup>6</sup>**

In het arrest van 28 juni 2022 heeft De Hoge Raad gebruik gemaakt van de gelegenheid om, geïnspireerd door Spronken en Lindenbergh, een nieuw toetsingskader voor shockschade te formuleren. Onder uitdrukkelijke verwijzing naar de conclusie van A.G.'s Spronken en Lindenbergh wordt door de Hoge Raad erkend dat uiteenlopende opvattingen bestaan over de gevallen waarin vergoeding van shockschade mogelijk is, hetgeen aanleiding geeft om zijn rechtspraak hierover te preciseren. Daarbij geeft de Hoge Raad ook expliciet aan dat voor zover zijn eerdere rechtspraak over dit leerstuk anders kan worden gelezen, daarvan (met dit arrest) wordt teruggekomen. De Hoge Raad overweegt vervolgens:

*'Iemand die een ander door zijn onrechtmatige daad doodt of verwondt, kan - afhankelijk van de omstandigheden waaronder die onrechtmatige daad en de confrontatie met die daad of de gevolgen daarvan, plaatsvinden - ook onrechtmatig handelen jegens degene bij wie die confrontatie een hevige emotionele shock teweegbrengt.*

*Gezichtspunten die een rol spelen bij de beoordeling van de onrechtmatigheid jegens degene bij wie een hevige emotionele shock is teweeggebracht als hiervoor bedoeld (hierna: het secundaire slachtoffer) zijn onder meer:*

- *De aard, de toedracht en de gevolgen van de jegens het primaire slachtoffer gepleegde onrechtmatige daad, waaronder de intentie van de dader en de aard en ernst van het aan het primaire slachtoffer toegebrachte leed.*
- *De wijze waarop het secundaire slachtoffer wordt geconfronteerd met de jegens het primaire slachtoffer gepleegde onrechtmatige daad en de gevolgen daarvan. Daarbij kan onder meer worden betrokken of hij door fysieke aanwezigheid of anderszins onmiddellijk kennis kreeg van het onrechtmatige handelen jegens het primaire slachtoffer, of dat hij nadien met de gevolgen van dit handelen werd geconfronteerd. Bij een latere confrontatie kan een rol spelen in hoeverre zij onverhoeds was. Bij het aan dit gezichtspunt toe te kennen gewicht kan meewegen of het secundaire slachtoffer beroepsmatig of anderszins bedacht moest zijn op een dergelijke schokkende gebeurtenis.*
- *De aard en hechtheid van de relatie tussen het primaire slachtoffer en het secundaire slachtoffer, waarbij geldt dat bij het ontbreken van een nauwe relatie niet snel onrechtmatigheid kan worden aangenomen.'*

Daarbij geldt volgens de Hoge Raad niet dat op voorhand aan een van deze gezichtspunten doorslaggevende betekenis toekomt. De feitenrechter moet aan de hand van onder andere deze gezichtspunten in onderlinge samenhang per kwestie beoordelen of sprake is van onrechtmatigheid. Als eenmaal is vastgesteld dat sprake is van een onrechtmatige daad jegens het secundaire slachtoffer, geldt dat de vergoeding van schade slechts beperkt is tot de materiële en immateriële schade die volgt uit geestelijk letsel. Door de Hoge Raad wordt zijn rechtspraak herhaald dat ter zake van dat geestelijk letsel is vereist dat het bestaan van dat geestelijk letsel naar objectieve maatstaven is vastgesteld en vervolgens wordt uitgelegd wat hieronder moet worden verstaan:

*'In de rechtspraak over shockschade is in dat verband steeds overwogen dat dit in het algemeen slechts het geval zal zijn indien sprake is van een in de psychiatrie erkend ziektebeeld. Daarmee is beoogd tot uitdrukking te brengen dat die emotionele shock moet hebben geleid tot geestelijk letsel dat gelet op aard, duur en/of gevolgen ernstig is, en in voldoende mate objectiveerbaar. Dit brengt mee dat als de rechter op grond van een rapportage van een ter zake bevoegde en bekwame deskundige – waarbij gedacht kan worden aan een ter zake bevoegde en bekwame psychiater, huisarts of psycholoog – tot het oordeel komt dat sprake is van geestelijk letsel in de hiervoor bedoelde zin, hij tot toewijzing van schadevergoeding kan overgaan, ook als in die rapportage geen diagnose van een in de psychiatrie erkend ziektebeeld wordt gesteld.'*

Over de samenloop van een aanspraak op vergoeding van affectieschade en vergoeding van shockschade wordt door de Hoge Raad overwogen dat aan de hand van de omstandigheden van het geval naar billijkheid en schattenderwijs moet worden afgewogen in hoeverre bij het bepalen van de hoogte van de vergoeding van de immateriële schade wegens het geestelijk letsel dat het gevolg is van de confrontatie met de schokkende gebeurtenis, rekening wordt gehouden met de aanspraak op affectieschade.

Tegen bovenstaande achtergrond wordt het oordeel van het hof om de vader van het meisje een shockschadevergoeding toe te kennen, in stand gelaten. De Hoge Raad neemt daarbij de confrontatie in het mortuarium en de vastgestelde PTSS in aanmerking. Dat de vader pas op een later moment met de gevolgen van het misdrijf is geconfronteerd, waarbij die confrontatie niet onverhoeds was, doet daaraan - gelet ook op de gruwelijke toedracht van het misdrijf en de directe familieband tussen het meisje en haar vader - niet af, aldus de Hoge Raad.

### **Beschouwing van het arrest van 28 juni 2022**

Het toetsingskader zoals nu is geïntroduceerd brengt mee dat de Hoge Raad op meerdere punten terugkomt op zijn eerdere rechtspraak, zoals het Vilt-arrest uit 2009. In die zaak lag de vraag voor of de voorwaarden voor het aannemen van een aanspraak op schadevergoeding na confrontatie met een schokkende gebeurtenis in geval van ernstige normschendingen, zoals opzetsdelicten, moeten worden verruimd. Die vraag werd door de Hoge Raad ontkennend beantwoord. Deze uitspraak werd destijds kritisch ontvangen, omdat de gevolgen van geweldsdelicten dan 'in de mal van die van verkeersongevallen worden geperst en relevante verschillen daarmee buiten beeld blijven'.<sup>7</sup> Die verschillen zouden liggen in de extra confronterende gevolgen zoals publiciteit, strafrechtelijk onderzoek en een strafproces, terwijl van het civiele recht op ernstige normschendingen een stevige reactie zou mogen worden verwacht. Vanaf nu wordt (wel) recht gedaan aan dit onderscheid, aangezien de aard, toedracht en gevolgen van de onrechtmatige daad jegens het primaire slachtoffer worden meegewogen, waaronder de aard en ernst van het aan dit slachtoffer toegebrachte leed én de intentie van de dader.

Ook over de invulling van het vereiste geestelijk letsel is de Hoge Raad nu een ander oordeel toegedaan, aangezien een in de psychiatrie erkend ziektebeeld niet meer is vereist. Deze wijziging is met name opvallend omdat de Hoge Raad heel recent nadrukkelijk anders oordeelde. Met de uitspraak van 24 december 2021<sup>8</sup> werd juist de ontstane verwarring over het vereiste van een in de psychiatrie erkend ziektebeeld opgehelderd. De Hoge Raad oordeelde toen namelijk expliciet dat de eis dat voor vergoeding van shockschade in het algemeen sprake moet zijn van een in de psychiatrie erkend ziektebeeld, niet is gewijzigd door zijn arrest van 29 juni 2021.<sup>9</sup> In het PPS Bulletin 2022-1 werd hierover door ons een bijdrage geschreven. Dit vereiste is nu, met het arrest van 28 juni 2022, dus (toch) wel afgezwakt. Voldoende is nu dat geestelijk letsel is ontstaan als gevolg van de emotionele schok, dat gelet op de aard, duur en/of gevolgen ernstig is, en dit letsel voldoende te objectiveren valt.

Het loslaten van het 'in de psychiatrie erkend ziektebeeld' kwam niet uit de koker van Spronken en Lindenbergh. Wel heeft de Hoge Raad wellicht uit hun beschouwingen rondom het vereiste van geestelijk letsel inzichten gekregen als gevolg waarvan hij meende toch afstand te doen van de vaststelling van een psychiatrische diagnose alvorens een shockschadevergoeding kan worden toegekend. De A.G's hebben namelijk onderzoek gedaan naar de medische achtergrond van psychotrauma- en stress-ongerelateerde stoornissen (zoals PTSS). In dat kader is geconstateerd dat voor een dergelijke diagnose sprake moet zijn van een blootstelling aan een 'stressor', waarbij het (enkel) vernemen dat een naaste een psycho traumatische gebeurtenis is overkomen (al) kwalificeert als een dergelijke blootstelling, dus zonder dat sprake is geweest van een gekwalificeerde vorm van

confrontatie. Bovendien constateerden zij ook dat het verlies van een naaste als zodanig, dat wil zeggen: ook zonder ongeval of geweld, oorzaak kan zijn van een psychische stoornis. Kortom, het vaststellen van een in de psychiatrie erkend ziektebeeld impliceert niet dat dat ziektebeeld enkel is ontstaan door confrontatie met een schokkende gebeurtenis, aldus Spronken en Lindenbergh.

Ook heeft de Hoge Raad ervoor gekozen om het vereiste van de schending van een verkeers- of veiligheidsnorm - zoals dat reeds in het Taxibus-arrest werd geïntroduceerd - niet terug te laten keren in de gezichtspunten.

De relevantie van het arrest is er wat ons betreft met name in gelegen dat de aanspraak op vergoeding vanwege shockschade vanaf nu dient te worden beantwoord aan de hand van verschillende factoren in hun onderlinge samenhang gewogen. De cumulatieve vereisten zijn omgevormd tot aangepaste en gepreciseerde gezichtspunten, waarbij geldt dat ook wanneer een van de gezichtspunten geen duidelijke indicatie is voor het aannemen van een onrechtmatige gedraging, alsnog onrechtmatigheid kan worden aangenomen als de omstandigheden, bezien vanuit de overige gezichtspunten, voldoende zwaarwegend zijn.

De Hoge Raad zal door Spronken en Lindenbergh zijn geïnspireerd wat betreft deze multifactorbenadering, aangezien zij hebben voorgesteld om de wijze van confrontatie te zien als een aanwijzing in plaats van een losstaand vereiste. De mate waarin de Hoge Raad de aanbevelingen van de A.G's heeft gevolgd blijft evenwel beperkt. Zo heeft de Hoge Raad geen onderscheid gemaakt in de te stellen eisen aan het geestelijk letsel voor vergoeding van immateriële schade ten opzichte van vermogensschade en ziet de Hoge Raad kennelijk ook niets in het absorberen van affectieschade in de vergoeding van immateriële schade voor de confrontatie met de schokkende gebeurtenis.

Met het nieuwe toetsingskader lijkt de rechter in ieder geval meer ruimte te krijgen om recht te doen aan de variëteit van gevallen. We zullen moeten afwachten hoe de feitenrechtspraak rondom shockschade zich nu verder zal ontwikkelen, want de beoordelingsvrijheid zorgt niet direct voor een duidelijk afgebakend criterium.

En dat geldt niet alleen voor de gezichtspunten, maar ook voor beoordeling van de vraag of sprake is van geestelijk letsel dat voldoende objectiveerbaar is op basis van een rapportage van een ter zake bevoegd en bekwame deskundige. De vraag die wij ons wel stellen is of bijvoorbeeld de huisarts voldoende ter zake deskundig is om geestelijk letsel goed te duiden en te onderbouwen. Zeker omdat de Hoge Raad wel heeft benadrukt dat het moet gaan om ernstig geestelijk letsel, waardoor je in onze ogen toch op de een of andere manier aansluiting zal moeten zoeken bij de DSM-5 criteria. Wij realiseren ons dat de Hoge Raad heeft overwogen dat een diagnose niet noodzakelijk is, maar dat wringt dan toch wat met het vereiste van ernstig geestelijk letsel. Daarbij lijkt de Hoge Raad zich niet te realiseren dat niet iedere psycholoog BIG geregistreerd is en dat is toch op zijn minst benodigd om tot een juist medisch oordeel te komen.

Gelet op de thans geformuleerde gezichtspunten, waarbij de schending van een verkeers- en veiligheidsnorm niet meer als zodanig is genoemd en de intentie van de dader juist een belangrijke(re)

rol speelt, zouden wij ons kunnen voorstellen dat shockschadevergoedingen mogelijk met name worden toegekend in (zware) strafzaken en dat in zaken waarin de intentie niet speelt meer bewijs zal moeten worden geleverd ter zake van de weging van de geformuleerde gezichtspunten en dus de vraag of er jegens het secundaire slachtoffer onrechtmatig is gehandeld. De praktijk gaat het ons leren, maar vermoedelijk zal dit arrest helaas nog steeds (of wellicht nog meer) gevoelige discussies opleveren.

#### **Voetnoten:**

- 1 HR 22 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD5356
- 2 Conclusie A.G Spronken en Lindenberg 22 februari 2002, ECLI:NL:PHR:2022:166
- 3 HR 12 april 2022, ECLI:NL:HR:2022:560
- 4 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 11 januari 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:159
- 5 Conclusie A.G Vegter 22 maart 2022, ECLI:NL:PHR:2022:255
- 6 HR 28 juni 2022, ECLI:NL:HR:2022:958
- 7 T. Hartlief, 'De schrik van het burgerlijk recht', NJB 2009/1710
- 8 HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1947
- 9 HR 29 juni 2021, ECLI:NL:HR:2021:1024